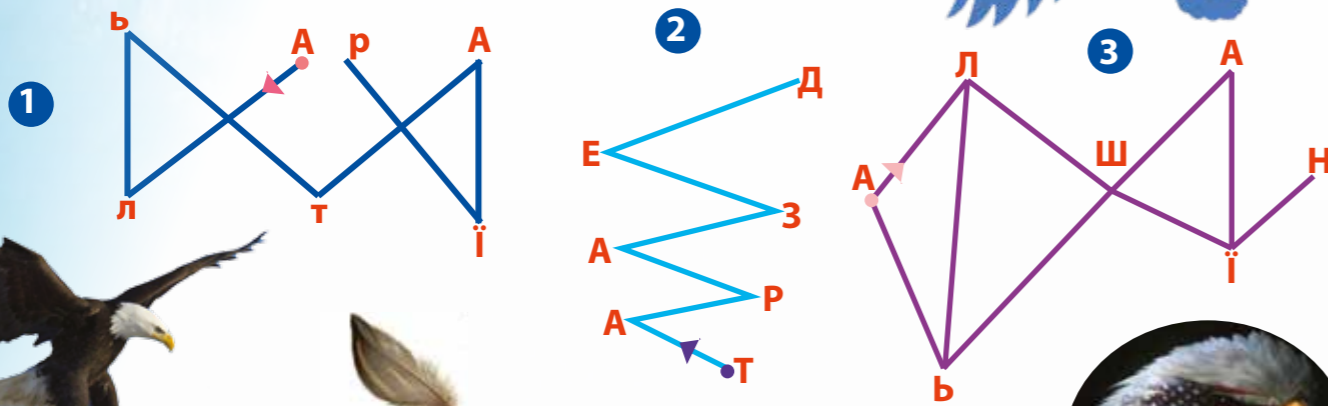

ЦІКАВИНКИ ВІД ЛАЛУНІ

☉ На небі є сузір'я Орел. Його легко впізнати за трьома яскравими зорями, що розташовані майже на одній лінії. Прочитай зашифровані назви цих зір.

Найяскравіша зоря сузір'я Орел:

- ☉ Орлан-білохвостий – символ Сполучених Штатів Америки.
- ☉ Орла часто зображують на гербах. Популярніший за нього хіба що лев.

☉ Князь Данило на свої вежі під Холмом повісив, як герб, орла; пізніше галицьким князям за державний знак правив лев.

☉ Орел зображений на гербі міста Коломия (Івано-Франківської області), Первомайськ (Миколаївської області), Тячів (Закарпатської області), Тараща (Київської області).

☉ Найдавніший український „орлиний” герб – у міста Чернігова. Він повторює знак чернігівських князів XI–XII ст.

☉ Орли увічнінені у бронзі, мармурі, граніті, дереві. Скульптури орлів є у Полтаві (монумент Слави), у Севастополі (пам'ятник затопленим кораблям), а прикрасою Києва був дерев'яний шестиметровий орел.

Герб Коломій

Герб Чернігова

Автор газети: Бондар Ніна Іванівна, учитель початкових класів Жашківської ЗОШ I-III ст. № 3 ім. І. М. Ляшенка Черкаської області, лауреат II Всеукраїнського Інтернет конкурсу „УЧИТЕЛЬ РОКУ-2017” за версією науково-популярного природничого журналу „КОЛОСОК”

Передплатний індекс 89454

Головний редактор:
Дарія Біда, тел.: (032) 236-71-24,
e-mail: dabida@mis.lviv.ua
Дизайн і верстка: Каріне Мкртчян-Адамян

Підписано до друку 23.08.17,
формат 60x84/8.
Друк офсетний. Наклад 12 000 прим.
Адреса редакції: 79038, м. Львів,
а/с 9838. Надруковано в друкарні
ТОВ „Видавничий дім „УКРПОЛ”.

Юний орнітолог

(твое ім'я та прізвище)

№19/2017
ВЕРЕСЕНЬ

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ТЕМАТИЧНА ПРИРОДНИЧА ГАЗЕТА ДЛЯ РОЗУМНИКІВ І РОЗУМНИЦЬ

ЦАР ПТАХІВ

Орел – один із найбільших і найсильніших птахів. Він здавна є символом свободи і сили, тому його ще називають „царем птахів”.

Орли в'ють гнізда високо в горах, на крутих скелях, на найвищому дереві. Маса гнізда деяких видів орлів сягає понад 2 тонни, і у ньому може поміститися дві дорослі людини! Якщо орлиний будинок засмітився, птах докладає свіжі палички, траву, листя, шматки тканини. Не звертаючи уваги на грозу, лісові пожежі, заметілі і навіть землетруси, орел будує своє житло. Ви ніколи не побачите недобудоване покинуте гніздо орла.

ДОВІДНИК РОЗУМНИКА

Орел-карлик. Гніздиться в лісостеповій смузі, у долинах річок, в передгір'ї Карпат. Зникає через скорочення площі старих лісів, незаконний відстріл, зменшення чисельності ховрахів (основна їжа орла-карлика). Занесений до Червоної книги України.

Орел степовий. Зрідка трапляється в Азово-Чорноморському районі під час міграцій та на зимівлі. Зникає через знищення цілинних ділянок степу, поселень ховрахів, загибель на опорах ліній електропередач, винищення людиною. У 1999 році в Україні введено в обіг срібну монету номіналом 10 гривень „Орел степовий”. Занесений до Червоної книги України.

Орел степовий

Орел степовий

Орел-карлик

ВІДПОВІДІ:
АЛТАІР
ТАРАЗІД
АЛТАІР

ЯК ОРЕЛ ПОЛЮЄ?

Орли – дуже терплячі птахи. Хижак довго чекає на здобич, а коли та висовує з нірки голову, завдає блискавичного сильного удару. Іноді орли вдають, наче нападають на звірів, змушуючи їх тікати, хоча насправді не мають наміру атакувати перелякану жертву.

ЯК ОРЕЛ ЛІТАЄ?

Ці могутні птахи часто виробляють у повітрі складні фігури, літають колами і пікетують заради задоволення від польоту. Вони літають так високо, що їхні крила вкриваються тонким шаром льоду. А орел-бородач піднімається на висоту 8 км над поверхнею Землі!

На старті орли підскакують на 4–5 м, а потім сильними помахами крил злітають у повітря. За декілька хвилин вони набирають висоту 4 км. Орли можуть непорушно зависати в повітрі, пікетувати зі швидкістю до 200 км на годину, а в горизонтальному польоті досягають швидкості 100 км на годину. Підіймаючись вгору, орли використовують потоки теплого повітря краще за інших птахів.

ОРЛЯТА

У орлят, які ще не вилупилися з яйця, на дзьобі є спеціальний зубчик, який допомагає маляті вибратися назовні. Якби хтось допоміг малюку вилізти із яйця, пташеня, найімовірніше, загинуло б, оскільки зусилля з подолання перешкоди виробляють у новонародженого наполегливість і волю до боротьби, які знадобляться орлу в житті. Ще у гнізді маленьке орля дрібними стрибками долає його з одного краю до іншого. Часом пташеня злітає на 4 м над гніздом.

Більшість орлів із власної волі вилітають з гнізда у віці 10–15 тижнів. Якщо пташеня залишається у гнізді, батьки не приносять йому їжу. Вони виштовхують маля з гнізда, підхоплюють у польоті і на власних крилах несуть далі. А якщо молодий орел не хоче залишати домівку, батьки витягують з гнізда клубочки шерсті і пір'я, щоб зробити житло некомфортним. Уже під час будівництва гнізда орли закладають гострі камінчики, а іноді навіть колючки, прикривши їх шерстю та пір'ям.

ЩО ОРЕЛ БАЧИТЬ НА ВИСОТІ?

Орел має гострий зір і вміє розрізняти кольори. З висоти свого польоту птах може помітити загрозу або здобич на відстані багатьох кілометрів. Він бачить, що відбувається збоку і помічає, коли хтось наближається позаду. Польють і живляться орли лише вдень.

У орлів дві пари повік. Одна пара працює, коли птах сидить непорушно. А в польоті на очі опускаються прозорі мигаючі перетинки. Вони захищають очі птаха від вітру, пилу, дрібних гілочок дерев, здобичі.

ЧИ Є В ОРЛІВ ВОРОГИ?

Один з найбільш небезпечних ворогів молодого орла – змія. Коли плазун атакує неточно, птах блискавично хапає жертву гострими, як лезо, кігтями. Часом орел імітує поранення, провокуючи змію повторити напад і підставити голову. В цю мить хоробрий птах кидається на змію. Схопивши здобич, орел відлітає на найближче дерево чи скелю, протягує змію поміж кігтями, міцно хапає голову жертви, „відрубує“ її, а тіло згодовує потомству.

Орел завдає рибі, яка пливе, такого удару, що кігті часто пробивають тулуб здобичі наскрізь. Удар цього могутнього птаха має таку ж силу, як куля, що вилетіла з дула рушниці для полювання на слонів.

ПРИСЛІВ'Я

Краще битися орлом, ніж жити зайцем.
Куди орли літають, туди сорок не пускають.
Не вчи орла літати, а рибу плавати.
Не вчи орла літати, а солов'я співати.
Орел мух не ловить.
Молоде орля, та вище старого літає.

ЗАГАДКИ

Понад хмарами літає,
Пильно здобич виглядає.
Як побачить її – вмить
Каменем униз летить.

(орел)

На скелі він буде дім
І не боїться жити в нім.
Два могутні є крила
У господаря – ...

(орел)